

Een monument heeft - behalve een unieke uitstraling - meestal ook een unieke geschiedenis. Zo ook het voormalige zendgebouw in Radio Kootwijk en enkele andere gebouwen in het vroegere zendergebied. Hier volgt het verhaal.

Tot het eind van de negentiger jaren werkte het KPN-zenderbedrijf en de antennediensz als een dergelijk bedrijf behoort te doen. Toen kwam de snelle ontwikkeling van de GSM, en - daaraan gekoppeld - namen satellieten in rap tempo het wereldwijde radioverkeer over. Het traditionele zenderbedrijf van KPN in Radio Kootwijk was ten dode opgeschreven en eindigde de dienstverlening op 31 december 1998.

Toch gaf KPN zich in die jaren niet zonder slag of stoot over. In het begin van de negentiger jaren verkocht de Nederlandse Staat een aantal GSM-licenties en KPN stond voor in de rij van de kopers. KPN verkreeg licenties, maar de prijzen waren intussen zodanig opgedreven dat het bedrijf bijna onder de nieuwe financiële lasten bezweek. Het verkrijgen van licenties was echter wel van wezenlijk belang om het voortbestaan van KPN veilig te stellen. Een kleine pleister op de financiële wond zou de opbrengst uit de mogelijke verkoop van onroerend goed kunnen zijn, nl. de voormalige zendgebouwen en het omliggende terrein van 450 ha in Radio Kootwijk. Een andere optie was de bouw van een nieuw zenderpark op die plaats, maar dan voorzien van de meest vooraanstaande technische apparatuur.

Een commerciële zender?

Rond 1995 diende zich een advocatenconsortium uit Amsterdam bij het hoofdkantoor van KPN aan. De heren werden ontvangen door de heer Dik, toenmalig KPN-directeur. De heren kwamen namens niet nader genoemde opdrachtgevers - met het voorstel om een zeer sterke LG-zender in Radio Kootwijk te bouwen voor commerciële uitzendingen naar Engeland. De zender zou een vermogen van 10.000.000 Watt hebben. Een dergelijke commerciële zendersterkte had zich nog nergens in de wereld voorgedaan.

KPN had wel oren naar het voorstel, omdat de financiële opbrengsten kennelijk interessant werden voorgespiegeld. Technische en bouwkundige ontwerpen volgden en in 1996 werd een bouwvergunning aangevraagd bij de gemeente Apeldoorn. De vergunning leek zonder veel problemen te zullen worden afgegeven, tot het moment dat inwoners van Radio Kootwijk - bij toeval - inzage kregen in de bouwaanvraag.

Het dorp was meteen gealarmeerd, want kennis over LG-zendinstallaties en zenden in het algemeen was ruimschoots beschikbaar en men realiseerde zich direct dat het vermogen van de nieuwe LG-zender het leven in het dorp, en ver daarbuiten, volkomen zou ontwrichten.

De zeer hoge veldsterkte (hoeveelheid elektromagnetische straling in het gebied) die de zender zou uitstoten, 24 uur per etmaal, kon plaatselijk tot 10 V/m en hoger oplopen, een situatie waarin normaal menselijk leven op termijn niet mogelijk zou zijn. Het probleem was echter dat de normen in Nederland voor EM-straling de hoogste in de wereld zijn en de Gezondheidsraad slechts in zeer incidentele gevallen hieraan verbonden risico's erkent. Onbegrijpelijk maar waar, want in de meeste landen erkent men de gezondheidsrisico's als hoge veldsterkten gedurende langere tijd in bewoond gebied aanhouden.

Hoe dan ook, KPN bleek binnen de bestaande regelgeving te kunnen gaan bouwen en trok zich niets aan van de felle tegenstand van de inwoners van Radio Kootwijk en de omgeving. Daarom werd in oktober 1997 de Stichting Platform Kootwijk (SPK) opgericht. Het doel: voorkomen van de bouwen inbedrijfstelling van een nieuwe LG-zender in Radio Kootwijk, genaamd Delta Radio. De Stichting kreeg een Bestuur van vijf mensen, bijgestaan door dertien deskundigen op vakgebieden waaruit argumenten zouden moeten worden verkregen bij komende rechtszaken. Deze vakgebieden waren o.a. Radiotechniek, Antennetechniek, EM-straling: werking en resultaten, EM-straling en Gezondheid, Buitenlandse betrekkingen (contacten met buitenlandse actiegroepen met identieke problemen, Natuur en de Zender. Ook andere raakvlakken met het onderwerp hadden de volle aandacht en werden door specialistische vrijwilligers uitgediept.

Het voordeel van deze organisatie was dat het bestuur steeds snel met passende meningen of antwoorden kon komen bij presentaties, of rechtszaken, omdat steeds onmiddellijk hulp en bijstand kon worden verkregen van specialisten op de betreffende gebieden. De stichting had geen geld, maar na een aantal presentaties over het onderwerp zat de schrik er flink in en werd financiële steun uit vooraanstaande bronnen verkregen. Dat was niet verwonderlijk, omdat de (te hoge) EM-straling zou reiken van Radio Kootwijk tot Amersfoort en verder over een groot deel van de Veluwe.

In de rechtszaken werden de volgende argumenten als speerpunten aangevoerd:

- Schade voor de gezondheid van mens en dier door overmatige EM-straling.
- Storing op apparatuur door overmatige EM-straling.
- Schade aan de natuurlijke omgeving door overmatige EM-straling..

Sub 1. Schade aan de gezondheid van mens en dier

Uit contacten met een actiegroep in Oberlaidern (Beieren/Duitsland) bleek welke enorme gezondheidsschade de sterke Voice of America-radiozender daar in een periode van 45 jaar had veroorzaakt. Uitzonderlijk veel mensen, woonachtig in de zendrichtingen, waren aan kanker overleden of leden aan andere zender gerelateerde aandoeningen. De meest tragische daarvan waren de zware depressies. Een verhoogd aantal zelfdodingen werd in die periode in getroffen gebieden geconstateerd.

Dit bleek uit grafieken en statistieken, die jarenlang door artsen en specialisten zorgvuldig waren bijgehouden. In woningen buiten de zendrichtingen bleken naar verhouding veel minder van deze gezondheidsproblemen voor te komen. Dezelfde ervaringen werden opgedaan bij een actiegroep in

Zwitserland, bij de zender van de wereldomroep aldaar, nabij Bern. Dezelfde ziektepatronen, maar ook een wetenschappelijk onderzoek van prof. dr. Abelin van de Universiteit van Bern, die de gezondheidsproblemen rond die zender wetenschappelijk had onderzocht en had bewezen dat deze rechtstreeks door de zender waren veroorzaakt. Behalve mensen hadden ook dieren te leiden onder de straling. Zeer veel misgeboorten en geboortefwijkingen werden bij vee geconstateerd, evenals vroegtijdige sterfte, zowel in de getroffen gebieden in Duitsland als in Zwitserland. Verdere contacten met actiegroepen in Los Angeles en Australië bevestigden de berichten uit Duitsland en Zwitserland. Genoemd onderzoek van prof dr. Abelin en werk van andere onderzoekers hebben ertoe geleid dat in die jaren de normen voor EM-straling in een aantal landen, binnen en buiten Europa, werden aangescherpt en dat ook het voorzorgsprincipe steeds meer werd ingezet o.a. bij woningbouw.

In Nederland interpreteerde de Gezondheidsraad de alarmerende berichten rond sterke EM straling op een geheel eigen wijze. EM-straling zou niet gevaarlijk zijn tot het tegendeel overtuigend wetenschappelijk is bewezen. Uitgangspunt bij deze stelling is dat incidentele overtuigende bewijzen (Zwitserland) niet voldoende zijn en dat alleen massaal overtuigend bewijs in overweging wordt genomen. Hierbij komen dan altijd wel weer nieuwe overtuigende bewijzen van andersdenkenden, al of niet op deelonderwerpen, die dan ook weer worden meegenomen in de beoordeling van de nieuwe situatie.

Waarom neemt NL deze geïsoleerde en absurd afwijzende positie in t.o.v.. gevaren van EM straling??

Wat is er tegen het erkennen van reële gevaren in ons dagelijks leven en het nemen van normale voorzorgsmaatregelen daartegen? Heeft de overheid niet genoeg geleerd van o.a. het asbestdrama, waarin men ook jarenlang laks reageerde, hoewel de gevaren bekend waren? Nog steeds vallen er meer dan 1000 doden per jaar aan asbest gerelateerde aandoeningen.

Intussen zijn we in 2012 en een Zembla-uitzending op vrijdag 1 juni jl., om 21.20 uur, ging over de gevaren van EM-straling van een GSM. Dezelfde verhalen over stralingsgevaar die wij in Duitsland en Zwitserland hoorden, zestien jaar geleden, en dezelfde woordvoerder van de Gezondheidsraad, dr. Van Rongen, wist opnieuw te vertellen dat Nederland vindt, dat we in een zeer acceptabel klimaat leven wat betreft EM-straling. Het buitenland denkt daar anders over en veel Europese landen hebben intussen maatregelen getroffen, m.n. om jeugdigen tegen GSM-stralingsgevaar te beschermen. Dat bleek uit de genoemde uitzending. In meer dan zestien jaar is er dus niets veranderd aan het standpunt van NL inzake EM-straling. Hoe kan dat? Wie of wat veroorzaakt deze starre houding?? De tijd en ook het onderzoek staan toch niet stil?? Waarom reageert het buitenland wel en NL niet?

Onze argumenten tegen het Delta Radioproject werden, na jarenlange juridische strijd, door een aantal rechtbanken behandeld en we eindigden bij de Raad van State, die zich over dit onderwerp o.a. liet adviseren door..... de Gezondheidsraad.

We zullen nooit weten hoe daar de discussies zijn verlopen. De ontknoping zal echter blijken uit het verdere verloop van de zaak.

Sub 2. Schade aan apparatuur

Te veel lokale EM-straling kan apparatuur ontregelen. Dat is in de praktijk vele malen gebleken.

Zoals bekend staan er sterke zenders in de Flevopolder. Appelkwekers in het gebied zagen regelmatig dat hun trekkers en soms ook hun spuitinstallaties een eigen leven gingen leiden als de zenders in hun richting begonnen te zenden. De trekker wilde dan niet meer rijden, of vertoonde kuren bij het rijden. Ook spuitinrichtingen hadden vaak een eigen dynamiek, die niet was bij te stellen. Een koelhuis stopte op een dag met vriezen. Reparaties werkten niet, waardoor dat deel van de appeloogst verloren ging. Koffie drinken bij een appelteler was een ervaring op zich. Het koffiezetapparaat werkte alleen als er niet door de nabijgelegen zender werd uitgezonden. Buiten de zendrichting werkte het apparaat wel, resp. aan de ene kant van de huiskamertafel kon koffie worden gezet, aan de andere kant zweeg het apparaat in alle talen.... Zo precies was de scheiding van de stralingsbundel! Uiteindelijk is de appelteler, op kosten van de Nederlandse staat, met huis en al, in de negentiger jaren naar een ander terrein in de polder verplaatst.....

Uit navraag bij militaire autoriteiten op de Veluwe bleek, dat zowel kantoorapparatuur als bepaalde wapensystemen niet bestand zouden zijn tegen de opgegeven EM-straling van Delta Radio.

Men adviseerde dan ook om de zender niet te bouwen in Radio Kootwijk. Eenzelfde verklaring werd verkregen van de Nederlandse spoorwegen, die vreesde dat wissels en overgangen blijvend zouden worden ontregeld bij de komst van Delta Radio.

Sub 3. Schade aan de natuurlijke omgeving

Uiteindelijk heeft het Platform de zaak tegen Delta Radio in september 2001 gewonnen.

De Raad van State oordeelde n.l. dat de zes masten van 320 meter hoog en met nachtverlichting horizonvervuilend en verstorend zouden werken op de Veluwe en dat een dergelijke constructie niet paste binnen de nieuwe toeristische en natuurlijke ontwikkelingen in het gebied. De Raad vond dit argumenten zo overtuigend, dat geen verdere uitspraken nodig werden geacht over de andere argumenten die waren ingebracht.

En zo ontsnapte onze rechterlijke macht op een slimme wijze aan het doen van uitspraken over de andere risico's van EM-straling van sterke zenders, die het SPK had aangedragen. Het SPK raakte daarmee het nationale, economische en strategische belang en openbare discussies daarover waren niet gewenst.

Daarom moest de actiegroep tevreden worden gesteld door de zaak te winnen met een ongevaarlijk argument, nl. het natuurargument. Zo werd het risico vermeden dat de andere gevoelige argumenten uitgebreid in de publiciteit zouden komen, resp. mogelijk nationale onrust zouden veroorzaken.

Dit was een legale en slimme oplossing van de Raad van State, maar toch wel een zure appel voor het SPK, omdat er zoveel materiaal boven tafel was gekomen dat aandacht verdiende in het belang van het Nederlandse volk. Niettemin, de zaak was gewonnen en daar ging het om.

Conclusies:

- *Het optreden van SPK heeft centraal Nederland in de jaren negentig voor een ramp behouden.*
- *Dankzij SPK is het prachtige Radio Kootwijk-complex en -terrein voor onszelf en komende generaties veilig gesteld voor toekomstige toeristische, culturele en commerciële doeleinden.*
- *De SPK-activiteiten duurden zes jaar en vroegen een enorme inzet van de bestuursleden en deskundigen. De coördinatie van alle acties vond plaats in de woning van Jan Willem Udo en zijn echtgenote Leona. Hun leven veranderde door hun inzet voor het SPK.*
- *In en vanuit huize Udo vonden eindeloos veel vergaderingen en interviews met kranten en TV stations plaats. Andere bestuursleden reisden door Europa om steeds meer argumenten te verzamelen, die dan werden toegevoegd aan de bewijsvoering.*
- *De internationalisering van het project versterkte het aanzien en de argumentatie van het SPK.*
- *De fam. Udo en andere inwoners van Radio Kootwijk bewerkten in die zes jaren tijd steeds opnieuw de lokale en provinciale politiek. Een zeer inspannend en tijdrovende bezigheid.*
- *Veel waardevolle adviezen en argumenten konden worden verkregen van mensen die soms anoniem moesten blijven, omdat grote belangen in het geding waren.*
- *Het SPK-resultaat geeft aan dat burgerinitiatieven zinvol kunnen zijn, maar je moet er met een groep mensen helemaal voor gaan, zeer professioneel bezig zijn en "een zeer lange adem hebben".*
- *Dit verhaal over de Stichting Platform Kootwijk is op deze manier op papier gebracht omdat het de beoogde loop van de geschiedenis van het voormalige zendercomplex van KPN in Radio Kootwijk heeft veranderd.*
- *Voordat Delta Radio in zicht kwam had KPN een sloopvergunning voor het zendcomplex aangevraagd! Daarna kwam Delta Radio als tweede optie. Eén van beide opties was gerealiseerd als SPK niet had ingegrepen.*
- *Het SPK - verhaal is hier gedaan omdat het nooit eerder is opgeschreven en zonder dit bericht - onverdiend - anoniem in de tijd zou verdwijnen, zonder sporen na te laten.*

- *Het Platform Kootwijk is blijven bestaan tot in 2012, als waakhond, om er zeker van te zijn dat het nieuwe bestemmingsplan van Apeldoorn de bouw van nieuwe sterke zenders op het Radio Kootwijkterrein in de toekomst zou uitsluiten. Dat is intussen gebeurd en het SPK is intussen opgeheven.*
- *De gebouwen van Radio Kootwijk zijn vanaf 2004 door de Dienst Landelijk Gebied beheerd en eind 2009, na een stroef proces van herbestemming definitief overgegaan naar Staatsbosbeheer. Deze organisatie werkt nu aan een nieuw ontwikkelingsplan voor de gebouwen en het terrein van 450 ha., dat in meerdere fasen zal worden gerealiseerd.*

0-0-0-0-0-0-0-0